

Faktaa ja fiktiota

maahanmuutosta

HELSINKI-VANTAA

Opas henkilöstön edustajille

Tietoa ja käytännön vinkkejä henkilöstön edustajille

Oppaan **ensimmäinen osa** antaa vinkkejä siitä, mitä on hyvä ottaa huomioon maahanmuuttajien jäsenhankinnassa. Monet maahanmuuttajista tulevat maista, joissa ay-liikkeen asema poikkeaa suomalaisesta.

Oppaan **toisessa osassa** ”Faktaa ja fiktiota” esitellään yleisiä käsityksiä ja ennakkoluuloja maahanmuuttajista. Alan asiantuntijat vastaavat näihin väitteisiin.

Lopusta löytyy tilastoja Suomessa asuvista maahanmuuttajista sekä hyödyllisiä linkkejä maahanmuuttajille tarkoitettuun aineistoon.

Miksi maahanmuuttajien asiat kuuluvat ammattiliitoille?

Suomessa pysyvästi asuvista neljä prosenttia on syntynyt ulkomailla. Suunnilleen saman verran on jo niitä, joiden vanhemmista ainakin toinen on syntynyt ulkomailla. Moninaisuus lisääntyy edelleen ja monikulttuurisuus on arkipäivää yhä useammalla työpaikalla.

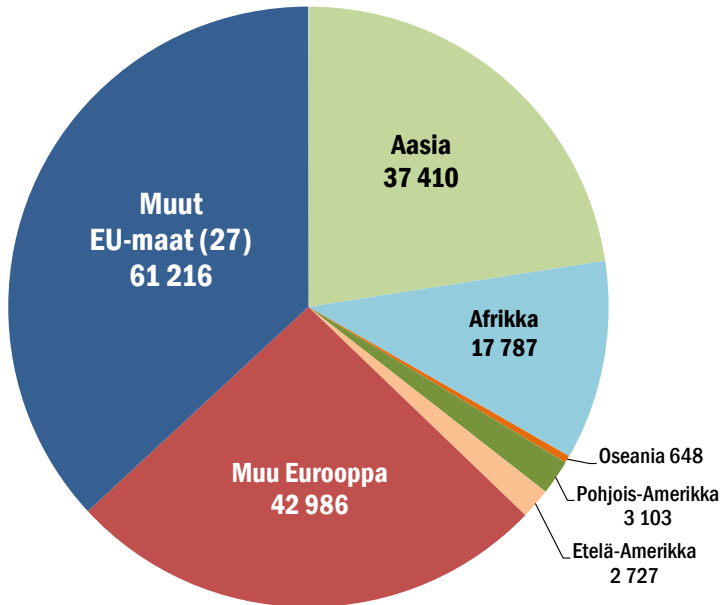
Euroopan unionin alueella liikkuvuus on vapaata ja ihmiset muuttavat yhä enemmän maasta toiseen. Työntekijöiden taustat muuttuvat entistä moninaisemmiksi. Ammattiliittojen on otettava kasvava monimuotoisuus huomioon sekä jäsenhankinnassa että edunvalvonnassaan.

Tutkimusten mukaan työntekijät saattavat olla ennakkoluuloisia ja tuntea epäluottamusta maahanmuuttajia kohtaan. Vastaavasti maahanmuuttajat saattavat eristäytyä kantasuomalaisista. Henkilöstön edustajat voivat vaikuttaa työyhteisön asenteisiin. Tämä opas on tarkoitettu heille tueksi ja tiedonlähteeksi. Ammattiliitot edustavat jäseniään riippumatta siitä, mistä he ovat kotoisin.

Maahanmuuttajat järjestäytyvät muita vähemmän

Maahanmuuttajista noin 30 prosenttia kuuluu ammattiliittoon, kun vastaava luku kaikkien työntekijöiden osalta on Suomessa 70 prosenttia. Jos ammattiliittoon liitytään, se tapahtuu yleensä kaverin tai sukulaisen suosituksesta eikä työpaikan luottamushenkilön kautta.

Ulkomaan kansalaiset maanosittain vuonna 2010

Maahanmuuttajien alhaiseen järjestäytymisasteeseen on monia syitä. SAK:n, STTK:n ja Akavan haastattelututkimuksen perusteella näyttää siltä, että maahanmuuttajat tietävät ammattiliittojen toiminnasta vähän. Kokemuksia entisen kotimaan ay-liikkeestä ei ole tai ne ovat usein kielteisiä.

Suurimmassa osassa maailmaa järjestäytymisaste on huomattavasti alhaisempi kuin Suomessa. Maahanmuuttajat eivät siksi usein tiedä, miksi pitäisi liittyä ammattiliittoon ja mitä hyötyjä jäsenyydestä on. Ammattiliittojen esitteitä ei usein ehditä tai jakseta lukea, vaan toivotaan henkilökohtaisempaa lähestymistä.

Ay-jäsenyyteen saattaa liittyä myös pelkoja. Monissa maissa ammattiliitot ovat hyvin politisoituneita, niiden jäseniä vainotaan tai liitot ovat korruptoituneita. Puolella maailman työntekijöistä ei ole oikeutta järjestäytyä ja neuvotella työehdoistaan kollektiivisesti. Tämän vuoksi muualta kotoisin olevia lähestyttäessä on hyödyllistä tuoda esille järjestäytymisen tavanomaisuus sekä oikeus neuvotella työsuhteen ehdoista työnantajan kanssa.

I – Käytännön vinkkejä keskusteluihin työpaikalla

Mikä on ammattiliittojen tärkein tehtävä?

Ammattiliitot neuvottelevat työnantajajärjestöjen kanssa työehtosopimukset, jotka ovat lainsäädäntöä parempitasoiset. Esimerkiksi vähimmäispalkka määräytyy yleensä työehtosopimuksen mukaan. Valtaosaan työntekijöistä sovelletaan jotakin työehtosopimusta.

Suomessa ammattiliitot myös vaikuttavat kaikkeen työelämää koskevaan lainsäädäntöön ja sosiaaliturvaan. Ay-liikkeen ponnistusten tuloksia ovat esimerkiksi

- ansiosidonnainen työttömyysturva (50–70 % palkasta),
- vuosiloma,
- äitiys- ja muut perhevapaat,
- työeläke.

Jos työntekijälle tulee ongelmia työnantajan kanssa, ammattiliitto antaa neuvoja ja tukea. Tarvittaessa liitto hoitaa asiaa vaikka tuomioistuimeen asti.

Kannattaa muistuttaa, että nykyinen hyvä tilanne voi jatkua vain, jos järjestäytymisaste pysyy korkeana. Suomalaisen ay-liikkeen asemaa voi olla vaikea ymmärtää, jos tulee maasta, jossa ammattiliitot ovat heikkoja.

Miksi pitäisi liittyä jäseneksi?

Ammattiliiton jäsenyys lisää työsuhteen turvallisuutta ja takaa paremmat ehdot. Ammattiliitot neuvottelevat työehtosopimukset. Liiton jäsenenä työntekijä saa neuvontaa kaikissa työsuhteasioissa. Jos työpaikalla tulee ongelmia, luottamushenkilö ja liitto ajavat jäsenen asiaa. Oikeusapu on ilmaista, mutta edellyttää yleensä muutaman kuukauden jäsenyyttä.

Tärkein jäsenetu on työehtosopimus. Liitot voivat neuvotella omalle alalleen hyviä työehtosopimuksia vain, jos niillä on riittävästi jäseniä.

Hyvä tietää

Suurimmat ulkomaalaisryhmät Suomessa ovat kansalaisuuden mukaan virolaiset ja venäläiset. Seuraavina tulevat Ruotsin, Somalian ja Kiinan kansalaiset.

Virossa ja Venäjällä ay-liikkeen jäsenmäärät ovat pudonneet paljon, Virossa jo alle kymmeneen prosenttiin. Ay-liike ei yleensä neuvottele alakohtaisista työehtosopimuksista. Jos sopimuksia solmitaan, ne sovitaan työpaikkakohtaisesti.

Jäseneksi liittymistä jarruttaa osittain vanha Neuvostoliiton aikainen imago. Entistä enemmän vaikuttavat kuitenkin pelko siitä, että jäsenyydestä on haittaa, ja tunne, että ay-liikkeellä ei ole vaikutusvaltaa.

Venäjällä ay-aktiiveja painostavat sekä viranomaiset että työnantajat. Laillinen lakkoilu on tehty käytännössä mahdottomaksi.

Virossa ja Venäjällä on valtion, ammattiliittojen ja työnantajajärjestöjen välistä kolmikantayhteistyötä, mutta tulokset ovat olleet yleensä heikkoja.

Suurimmat ulkomaalaisryhmät Suomessa kielen mukaan 2010

Äidinkieli	Henkilöä
venäjä	54 559
viro	28 493
somali	12 985
englanti	12 855
arabia	10 415
kurdi	8 032
kiina	7 546
albania	7 113
thai	5 722
vietnam	5 637
saksa	5 447
turkki	5 374
persia	5 020
espanja	4 594
ranska	2 972
puola	2 883
unkari	1 947
bengali	1 792
bosnia	1 775
romania	1 702
italia	1 698
muut kielet	35 827
Yhteensä	224 388

Lähde: Tilastokeskus

Maahanmuuttajalle on hyvä korostaa, että Suomessa on tavanomaista kuulua ammattiliittoon. Siitä ei seuraa painostusta.

Liittojen yhteydessä toimii työttömyyskassa, josta työtön kassan jäsen saa ansioihin sidottua työttömyyspäivärahaa edellyttäen, että hän on Suomen sosiaaliturvan piirissä. Kannattaa nostaa esille, että ilman työttömyyskassan jäsenyyttä saatava peruspäiväraha on selvästi ansiosidonnaista päivärahaa pienempi.

Ammattiliitot antavat jäsenilleen myös muita erilaisia etuja, kuten alennuksia vakuutusmaksuista, edullisia lomamahdollisuuksia sekä liiton lehden. Yhteiskunta tukee ammattiliiton jäsenyyttä verohelpotuksin. Jäsenmaksun saa vähentää verotuksessa.

Ovatko ammattiliitot poliittisia?

Useissa maissa ammattiliitot ovat suoraan kytköksissä tiettyyn puolueeseen. Suomessa näin ei ole, vaan ammattiliittoon liitytään oman työn tai koulutuksen mukaisesti. Liitot ja keskusjärjestöt toki haluavat vaikuttaa myös poliittisiin päätöksiin ja ovat yhteydessä eri puolueisiin jäsentensä etujen edistämiseksi.

Mikä on työehtosopimuksen ja työsopimuksen ero? Miten palkka määräytyy?

On hyvä kertoa maahanmuuttajille työehtosopimuksen ja työsopimuksen välisistä eroista ja selittää, miten palkka ja muut työsuhteen ehdot (esim. työaika ja vuosiloma) määräytyvät.

Työehtosopimuksissa määritellään monia eri vähimmäisehtoja, jotka koskevat mm. palkkaa, työaikoja ja lomiam. Suomessa ei ole lakisääteistä vähimmäispalkkaa niin kuin monissa muissa maissa, vaan se määritellään alakohtaisesti työehtosopimuksissa. Työehtosopimusten määrittelemiä palkkatasoja on noudatettava kaikkiin alan työntekijöihin. Yksittäisen työntekijän ei tarvitse osallistua työehtosopimusneuvotteluihin, vaan ne käydään ammattiliiton ja työnantajajärjestön kesken.

Monien selvitysten mukaan maahanmuuttajat jäävät usein vaille lakisääteisiä ylityökorvauksia ja muita palkanlisäjä. Kannattaa kertoa, että

kirjallinen palkkalaskelma on Suomessa pakollinen. Samoin on hyvä mainita, että työntekijä voi keskustella asiasta luottamuksellisesti henkilöstön edustajan kanssa.

Työsopimuksessa puolestaan sovitaan työntekijäkohtaisista ehdoista. Yleensä työsopimuksessa määritellään työntekijään sovellettava työehtosopimus, henkilökohtaiset työtehtävät, palkka ja erilaiset työpaikkakohtaiset edut. Työntekijän kannattaa aina tehdä työsopimus kirjallisesti, vaikka suullinenkin työsopimus on sitova. Jos työsopimus on tehty suullisesti, työntekijällä on kuitenkin aina oikeus saada kirjallinen selvitys työsuhteen ehdoista.

Liitton liittymistä kannattaa markkinoida

Hyvin usein työntekijä ei ole liittynyt ammattiliittoon sen vuoksi ettei kukaan ole ottanut asiaa esille. Kerro maahanmuuttajalle ammattiosaston ja ammattiliiton toiminnasta ja pyydä häntä mukaan! Maahanmuuttajalle kannattaa selventää:

- miten liittoon liitytään,
- miten liitosta erotaan ja miten sitä voi vaihtaa sekä
- miten jäsen demokratia toimii ammattiliitossa.

Ammattiliiton toiminnassa maahanmuuttaja voi tutustua myös suomalaisiin tapoihin ja ihmisiin. Kanssakäyminen on paras tapa poistaa ennakkoluuloja.

Miten työnantaja suhtautuu asiaan?

Noin 70 % työntekijöistä on jäsenenä alansa ammattiliitossa. Työnantaja perii yleensä jäsenmaksun suoraan palkasta.

Jäsenmaksun voi maksaa myös itse. Siinä tapauksessa työnantaja ei saa tietää jäsenyydestä. Jäsenyyttä ei Suomessa kuitenkaan tarvitse peitellä. Yleensä myös työpaikan esimiehet kuuluvat oman alansa liittoon.

II – Faktaa ja fiktiota

1. Suurin osa maahanmuuttajista on elintasopakolaisia, jotka eivät edes halua työskennellä.

■ Hanna Kautto, viestintäpäällikkö, Maahanmuuttovirasto

”Suomesta ei voi saada oleskelulupaa pelkän köyhyys- tai kotimaan matalan elintason perusteella. Jotta turvapaikanhakijalle voidaan myöntää lupa asettua asumaan Suomeen, häneen on kohdistuttava kotimaassa vaino- tai muuta vaaraa.

Lisäksi on hyvä muistaa, että vain pienellä osalla EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta Suomeen muuttaneista on turvapaikanhakija- tai pakolais- tausta. Esimerkiksi vuonna 2010 Suomesta sai oleskeluluvan 1 784 turvapaikanhakijaa ja 634 kiintiöpakolaista. Samana vuonna myönnettiin oleskelulupa 16 322 ulkomaalaiselle, joista lähes kaikki muuttivat Suomeen työn, opiskelun tai perheen takia.”

2. Maahanmuuttajien sosiaaliedut ovat korkeampia kuin suomalaisten ja he saavat ne ”automaattisesti”.

■ Ritva Viljanen, kansliapäällikkö, sisäasiainministeriö

”Suomen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu pääsääntöisesti maassa asu- miseen, ja Suomessa vakinaisesti asuvilla henkilöillä on oikeus asuinkun- tansa järjestämiin sosiaali- ja terveystalouteihin sekä Kelan myöntämiin sosiaaliturvaetuuksiin. Edellytyksenä sosiaaliturvaan kuulumiselle on, että muutto Suomeen katsotaan vakinaiseksi eli henkilö asuu ja pääasial- lisesti jatkuvasti oleskelee Suomessa. Tällöin oikeus sosiaalietuuksiin mää- räytyy samoin perustein kaikilla Suomessa pysyvästi asuvilla henkilöillä kansalaisuudesta riippumatta. Maahanmuuttajille ei ole luotu muita kor- keampia tai automaattisesti myönnettäviä etuuksia.

Asumisperusteisen sosiaaliturvan lisäksi Suomessa on viimesijaisena ja tarveharkintaisena välttämättömän toimeentulon turvaamisen keinona toimeentulotuki. Sitä myöntää se kunta, jossa henkilö vakinaisesti tai tila- päisesti oleskelee. Oikeus saada toimeentulotukea koskee kaikkia Suomes- sa olevia. Toimeentulotukea voidaan myöntää myös kunnassa vakinaisesti

tai tilapäisesti oleskelevalle ulkomaalaiselle henkilölle, mutta ei kuitenkaan automaattisesti tai suotuisimmin edellytyksin kuin kunnan muillekaan asukkaille.

Turvapaikanhakijat saavat vastaanottorahaa, joka on määrältään toimeentulotukea olennaisesti pienempi.”

3. Maahanmuuttajat vievät suomalaisten työpaikat.

■ Matti Sarvimäki, erikoistutkija, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

”Taloustieteilijät ajattelevat tyypillisesti, että maahanmuutto hyödyttää osaa kantaväestöstä ja haittaa toisia. Empiiristen tulosten mukaan häviöjä on kuitenkin yllättävän vähän. Tämä viittaa siihen, että maahanmuuttajat pikemminkin täydentävät kuin korvaavat kantaväestön työpanosta. Näin ollen on epätodennäköistä, että maahanmuuttajat olisivat laajamittaisesti vieneet suomalaisten työpaikkoja.”

4. Maahanmuuttajat työskentelevät mielellään pimeästi, eivätkä he usein maksa veroja.

■ Kaarina Myyri-Partanen, johtaja, Etelä-Suomen aluehallintovirasto

”Maahanmuuttajat haluavat tehdä töitä, maksaa veronsa ja olla tasaverlaisia yhteiskunnan jäseniä. Maahanmuuttajilla on usein vaikeuksia saada töitä ja osa heistä tuntee huonosti Suomen työlainsäädäntöä ja omia oikeuksiaan. Näin ollen maahanmuuttajia on joskus helppo käyttää hyväksi: heillä teetetään pimeää työtä, ylipitkää päivää ja alipalkalla. Apua tai neuvoja he eivät aina pyydä, koska he saattavat pelätä tai heillä on ennakkoluuloja esimerkiksi viranomaisia kohtaan”.

5. Maahanmuuttajat polkevat suomalaisten palkkoja.

■ Reija Lilja, tutkimusjohtaja, Palkansaajien tutkimuslaitos

”Suomessa palkkojen määräytymiseen vaikuttavat keskeisesti kattavat yleissitovat työehtosopimukset, jotka koskevat kaikkia työntekijöitä maahanmuuttoasemasta riippumatta. Väite ei tässä suhteessa pidä paikkaansa. Kansainväliset tutkimukset maista, joissa Suomen kaltaisia yleissitovia työehtosopimuksia ei ole käytössä, eivät myöskään anna tukea tälle väit-

teelle. Maahanmuuttajilla ei ole havaittu olevan kielteisiä vaikutuksia kotimaisten työntekijöiden palkkatasoon tai työllisyyteen.”

6. Maahanmuuttajia ei kiinnosta liittyä ammattiliittoihin.

■ Eve Kyntäjä, maahanmuuttoasioiden asiantuntija, SAK

”SAK:n, STTK:n ja Akavan tutkimuksen mukaan maahanmuuttajilla ei ole aina käsitystä ay-liikkeen tarkoituksesta ja tehtävistä. Heiltä puuttuu tieto siitä, mitä ammattiliitot tekevät, mitä hyötyjä jäsenyys tuo tullessaan ja miten järjestäytyminen käytännössä tapahtuu. Joissakin maissa ay-liikkeen jäsenyys on ollut jopa vaarallista tai sillä on ollut huono kaiku, kuten entisessä Neuvostoliitossa.

Jotkut maahanmuuttajat eivät liity ammattiliittoon sen vuoksi, ettei ”kukaan ole ehdottanut” tai koska jäsenmaksua pidetään korkeana. Taustalla on myös pelkoa, että ammattiliiton jäsenyys saattaa aiheuttaa ongelmia työnantajan kanssa tai että liittyminen edellyttää puolueen jäsenyyttä. Joitakin ay-liike ei vain yksikertaisesti kiinnosta.”

7. Maahanmuuttajien kulttuuriin kuuluu väheksyä naisia.

■ Anne Alitolppa-Niitamo, monikulttuurisuusasioiden päällikkö, Väestöliitto

”Ei ole olemassa yhtä ‘maahanmuuttajakulttuuria’, vaan maahanmuuttajat edustavat hyvin laajaa kirjoa erilaisia taustoja, näkemyksiä ja toimintatapoja. On kuitenkin totta, että joissakin yhteiskunnissa lainsäädäntö ei takaa naisille yhtä laajoja oikeuksia kuin miehille. Eri maissa myös käsitys tasa-arvosta voi olla hyvin erilainen kuin Pohjoismaissa: esimerkiksi perinteisessä roolissa kotia ja lapsia hoitava nainen ei monissa kulttuureissa koe väheksymistä, sillä hänellä voi olla paljon valtaa juuri perheeseen ja kotiin liittyvissä asioissa.

Suhtautuminen toiseen sukupuoleen selittyy siis osin yhteiskuntajärjestelmällä, se on osin kulttuurisidonnaista, mutta se liittyy aina myös kunkin yksilön henkilökohtaiseen tapaan kohdata toinen ihminen. Kenelläkään ei ole oikeutusta kulttuuritaustaansa vedoten polkea naisten ja miesten välistä tasa-arvoa eikä kohdella esimerkiksi työpaikallaan naisia väheksyvästi. Kenenkään oikeudesta tasa-arvoon ei saa myöskään tinkiä Suomessa sen takia, että hän ei ole saanut kokea tasa-arvoista kohtelua lähtömaassaan.”

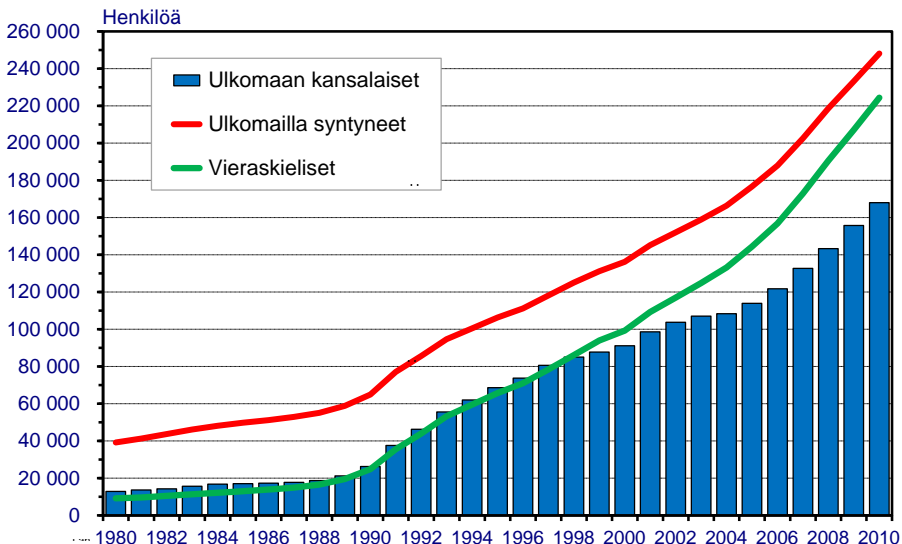
8. Monikulttuurisuus tarkoittaa sitä, että jokainen saa toimia oman kulttuurinsa edellyttämällä tavalla piittaamatta ihmisoikeuksista tai muista ihmisistä.

■ Vesa Puuronen, yliopiston lehtori, Itä-Suomen yliopisto

”Monikulttuurisuuden tarkoitusta ei ole yleisesti määritelty väitteessä esitetyllä tavalla. Väite on monikulttuurisuuden vastustajien tekemä yksinkertaistus. Jos monikulttuurisuus tarkoittasi sitä, mitä väitteessä esitetään, monikulttuurisuuden puitteissa olisivat hyväksyttäviä esimerkiksi tyttöjen ympärileikkaukset, kunniamurhat, tyttöjen ja naisten koulunkäyntimahdollisuuksien rajoittaminen, kidutus, teloitukset, vapaan liikkuvuuden ja mielipidevapauden rajoitukset ja monet muut ihmisoikeusrikkomukset.

Näin ei kuitenkaan ole, vaan monikulttuurisuuden katsotaan yleisesti tarkoittavan sitä, että jokainen ihminen saa toimia kulttuurinsa edellyttämällä tavalla, mutta ihmisoikeuksia kunnioittaen. Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan muun muassa YK:n ihmisoikeusjulistuksessa, lasten oikeuksien yleissopimuksessa sekä kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa mainittuja oikeuksia. Monikulttuurisuutta ei voi käyttää ihmisoikeusrikkomusten perusteluna.”

Suomen ulkomaalaisväestö 1980–2010

9. Maahanmuuton kustannukset Suomen kansantaloudelle ovat suuret ja sen kustantavat tavalliset veronmaksajat.

■ Jaakko Kiander, johtaja, Ilmarinen

*”Maahanmuutto hyödyttää Suomen kansantaloutta siten, että se kasvat-
taa nuorten ja työikäisten lukumäärää, mikä osaltaan lisää työvoiman
tarjontaa ja kansantalouden tuotantomahdollisuuksia. Jos maahanmuut-
tajat ovat saaneet koulutuksen lähtömaissaan, Suomen kansantalous
säästää lisäksi koulutuskustannuksissa.*

*Kaikki ne maahanmuuttajat, jotka onnistuvat työllistymään, hyödyttä-
vät työpanoksellaan Suomen kansantaloutta ja julkista taloutta. Vastaavas-
ti työttömäksi jäävät maahanmuuttajat heikentävät osaltaan huoltosuh-
detta ja aiheuttavat kustannuksia julkiselle taloudelle. Maahanmuuttajien
työttömyysaste on noin kolminkertainen kantaväestöön verrattuna. Lisäk-
si kielitaidottomien maahanmuuttajien kotouttaminen nielee resursseja.*

*Hyödyistä ja kustannuksista ei ole olemassa tarkkoja ajankohtaisia ti-
lastotietoja. Tiedetään kuitenkin, että maahanmuuttajien työllisyysaste
on kantaväestöä pienempi ja että maahanmuuttajat saavat toimeentu-
lo- ja asumistukea useammin. Tilannetta tasapainottaa kuitenkin se, että
maahanmuuttajaväestön ikärakenne on kantaväestöä edullisempi, minkä
vuoksi eläke- ja terveydenhoitomenot jäävät suhteellisen pieniksi.*

*Maahanmuutto on haitallista suomalaisten työntekijöiden kannal-
ta silloin, kun maahanmuuttajat tekevät töitä laittomasti. Tällöin verot
jäävät maksamatta ja työehtoja poljetaan, mikä osaltaan heikentää myös
laillisesti työskentelevien työntekijöiden asemaa.*

*Voidaan sanoa, että maahanmuutto aiheuttaa kustannuksia Suomen
julkiselle taloudelle ja tavallisille veronmaksajille. Toisaalta maahan-
muuttajat myös tekevät töitä ja kasvattavat verotuloja. Hyödyt ja kustan-
nukset ovat todennäköisesti lähellä toisiaan.”*

10. On parempi lähettää rahaa hätää kärsiviin maihin kuin ottaa pakolaisia Suomeen.

■ Timo Lappalainen, toiminnanjohtaja, Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa

*”Tukemalla globaalien köyhyyden vähentämistä, ihmisoikeuksien toteutu-
mista ja rauhaa Suomi voi olla mukana luomassa maailmaa, jossa kenen-
kään ei ole pakko lähteä kodistaan. Aktiivinen kehityspolitiikka tarjoaakin
kestävimmän ja edullisimman keinon vähentää pakolaisuutta.*

Silti on ihmisiä, jotka joutuvat etsimään turvapaikkaa konfliktien, luonnonkatastrofien ja itseen tai omaan väestöryhmään kohdistuvan vainon vuoksi – myös Suomesta. Siksi tarvitaan myös inhimillistä pakolais- ja turvapaikkapolitiikkaa.

Ihmisten vapaampi liikkuvuus voi edistää hyvinvointia sekä lähtö- että tulomaissa. Maahanmuuttajat tuovat innovatiivista pääomaa suomalaiseen liike-elämään ja kulttuuriinkin. Kehitysmaille maasta muuttajien rahälähteykset tuovat jopa puolitoista kertaa kehityspua vastaavat tulot”.

11. Maahanmuuttajien korkeat työttömyysluvut johtuvat huonosta suomen kielen taidosta ja heikosta koulutustasosta.

■ Ismo Söderling, johtaja, Siirtolaisuusinstituutti

”Maahanmuuttajien työttömyyden yhteistarkastelu ei ole toimiva tapa lähestyä asiaa. Jos tarkastellaan maahanmuuttajien työttömyysasteita kansalaisuuden mukaan, havaitaan että korkeimmat työttömyysluvut (61 %) ovat Afganistanista ja Irakista tulleilla. Kysymyksessä ovat siis lähinnä pakolaiset ja turvapaikanhakijat. Alhaisin työttömyysaste on Saksasta ja Intiasta tulleilla (7 %). Kyseessä ovat ilmeisemmin korkeasti koulutetut tietotyöläiset tai vastaavat.

Maahanmuuttajien korkeita työttömyyslukuja selvitettäessä on pohdittava, miksi erityisesti pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotoutta-

minen on epäonnistunut. Täältä osin uusi, syyskuussa voimaan tullut kotouttamislaki on tärkeiden haasteiden edessä.

Tiivistäen: osalla maahanmuuttajista korkeat työttömyysluvut oletettavasti ainakin osittain johtuvat huonosta kielitaidosta ja heikosta koulutustasosta. Peruskysymys kuitenkin on, miten pystymme kehittämään kotouttamista siten, että tilanne kohentuu. Pallo on suomalaisilla – ei niinkään maahanmuuttajilla.”

12. Suomalainen kotouttamispolitiikka on epäonnistunutta ja passivoivaa.

■ **Leena Pellilä, vs. maahanmuuttoasioiden johtaja, Helsingin kaupunki**

”Maahanmuuttajien taustat, tarpeet ja muuttosyyt vaihtelevat. Erilaisissa elämäntilanteissa tarvitaan erilaisia palveluita. Kotouttamispolitiikka koostuu mm. koulutus-, työllisyys-, sosiaali- ja asuntopolitiikasta. Kotouttamispolitiikkaa tulee arvioida suhteessa näiden palveluiden toimivuuteen.”

13. Maahanmuuttajien tulee noudattaa Suomen lakeja ja toimia maassa maan tavalla”

■ **Tuomas Martikainen, tutkija, Helsingin yliopisto**

”Suomen lainsäädäntö koskee tasaveroisesti kaikkia maassa asuvia, joten kyseessä on siltä osin itsestäänselvyys. Lainsäädäntö ja sen tulkinta kuitenkin muuttuvat yhteiskunnan mukana, eikä ole olemassa yhtä oikeaa, pysyvää tapaa toimia. Osalla maahanmuuttajista on erilaisia käsityksiä esimerkiksi perheoikeudesta. Nämä erot voivat johtua henkilön kulttuurisesta ja uskonnollisesta taustasta. Myös muun väestön parissa vallitsee erilaisia käsityksiä oikeudenmukaisuudesta, ja sitä varten maassa on oikeuslaitos ja eduskunta, jotta lainsäädäntöä voidaan tulkita ja uudistaa.

On epäselvää mikä on ”maan tapa”, etenkin kun abstraktit arvot käännetään käytäntöön. Suomessa vallitsee nykyisellään jopa vastakkaisia näkemyksiä useissa arvokysymyksissä. Sen sijaan on kohtuullista olettaa, että niin maahanmuuttajat kuin muutkin kansalaiset sietävät tiettyyn rajaan asti erilaisia käsityksiä ja toimintatapoja. Uuden oppiminen vie kuitenkin aikansa. Missä sietämisen tai suvaitsevaisuuden raja kulkee, on vaikea tarkkaan määritellä, ja siksi tarvitaan keskustelua sekä ihmisten arjen että koko yhteiskunnan tasolla.”

III – Tilastoja ja linkkejä

- Maahanmuuttovirastosta saa tietoa Suomessa asuvien maahanmuuttajien määrästä ja kansallisuuksista:
www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=2762
- Selkeää tietoa (myös PDF) Suomen työelämän säännöistä suomeksi, englanniksi, viroksi ja venäjäksi:
www.mol.fi/finnwork
- Käytännön tietoa maahanmuuttajille 15 kielellä:
www.infopankki.fi
- Esitteitä maahanmuuttajille:
www.intermin.fi -> kotouttaminen -> tietoa maahanmuuttajille
- Tietoa maahan- ja maastamuutosta suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi:
www.suomi.fi
- Palkansaajakeskusjärjestöjen yhteinen esite Ay-liikkeen ABC suomeksi, englanniksi, viroksi ja venäjäksi sekä muuta tietoa aihepiiristä:
www.sak.fi, www.sttk.fi, www.akava.fi
- Monien **liittojen verkkosivuilta** löytyy maahanmuuttajille suunnattua tietoa eri kielillä.
- Suomessa on paljon myös **lähetettyjä työntekijöitä**, jotka työskentelevät maassa tilapäisesti. Heille tulee maksaa palkkaa suomalaisten yleissitovien työehtosopimusten mukaan. Tarkempaa tietoa lähetettyjen työsuhteen keskeisistä ehdoista (mm. opas ulkomaalaisten työskentelystä Suomessa):
www.mol.fi/mol/fi/02_tyosuhteet_ja_lait/0111_lahetetyt_tyontekijat/index.jsp
- Opetushallitus päättää ulkomaisen **tutkinnon tuottamasta** virkakelpoisuudesta Suomessa. Maahanmuuttajat eivät aina ole tietoisia tästä. Lisätietoa Opetushallituksen sivuilta:
www.oph.fi/tutkintojentunnustaminen
- **Vuokratyöhön** sovelletaan lähtökohtaisesti samoja säännöksiä kuin muihinkin työsuhteisiin, mutta vuokratyössä on kuitenkin joitakin erityispiirteitä, joiden takia säännösten soveltaminen on joskus hankalaa. Lisätietoa työ- ja elinkeinoministeriön sivuilta:
www.tem.fi/files/29902/vuokratyoopas.pdf
- Tietoa Suomeen muuttavien **sosiaaliturvasta**:
www.kela.fi -> Maasta- ja maahanmuutto -> Muutto Suomeen

Tekijät

Eve Kyntäjä (SAK), Pirkko Nikula (STTK), Liisa Folkersma (Akava)
Tiina Ristikari (Siirtolaisuusinstituutti, Tampereen yliopisto)

Kansikuva: Samuli Siirala. Valokuvat: Stock.XCHNG – <http://sxc.hu/>
Ulkoasu & taitto: Jouni Korkiasaari

AKAVA

Toimihenkilökeskusjärjestö

 BSLN
Baltic Sea Labour Network

SAK

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Institute of Migration

Baltic Sea Region
Programme 2007-2013

Part-financed by the European Union
(European Regional Development Fund)